

engednék érvényesülni — az alkotást mint dokumentumot fogják fel, mindenáron korszellemet akarnak vele erőszakosan szemléltetni; ezek tulajdonképen a ezellettudományos módszert tekintik az oktatás módszerének és a gyermek számára érthetetlen, üres fogalmakat nyújtanak. Ezzel szemben az iskola kereteit az ifjúságnak megfelelő étellel és a művészet közvetlen megjelenítésével kell kitölteni. Az ember csak valóban átélt, formált életben kaphatja meg formáltságát; a szeretettől formált életben a jövő életet alakító képek jönnek létre, ezek pedig csak az ősi gyermeki és népi viszonyok között lehetők fel. A közösség életét formáló képtermelő tartalmak a tánc, a ritmus és a belőlük kifejlődő gimnasztika, valamint a velük kapcsolatos zene, továbbá a nép költészetének és a művészeti alkotásoknak az élvezete, a történet és az ősi gyermeki-népi műalkotás (*Werkschaffen*). Az igazi népi étletté tett iskolában ezek nem „tantárgyak“, hanem a gyermekek lelkére közvetlenül ható, képteremtő és eszményalkotó tartalmak; hatékonyak csak úgy lehetnek, ha az iskola nem tanítja őket, hanem mint a falai között kibontakozó népi-közösségi élet művészi megnyilvánulásait tekinti és ápolja. A gyermek receptivitása (*Schauen*) és spontaneitása (*Schaffen*) egyaránt megnyilvánul bennük.

Az iskolának harmadik feladata végül az életre szükséges ismeretek nyújtása. Ezeknek az ismereteknek mindig a tapasztalásból, ennek gondolkodó elmélyítéséből kell fakadniuk. Az iskolának nem szabad itt tudományt tanítania, hanem a megismerésnek a népi életben adott életformáját kell ápolnia és alakítania. Három ismeretkör merül itt fel: a természet, a szülőföld és a világ, végül pedig az ember és az élet ismerete (*Naturkunde, Heimatkunde, Lebenskunde*).

Ismeretes, hogy a Birodalom — mint fontos népnevelő intézményt — 1934-ben elrendelte a Landjahr-kötelezettséget, amely a 14 éves városi gyermekeket egy esztendőre vidékre küldi, ahol a parasztság munkájába való bekapcsolásuktól, valamint az ének, a zene, a népművészet és a néptáncok gyakorlásától a népi öntudat és a közösségérzés kialakulását reméli. Ha Blättner könyvét lapozgatjuk, úgy tetszik, hogy ez a könyv mindenekelőtt ennek a Landjahrnak a didaktikája. Szerzőnk azonban mindig az iskoláról beszél és annak kereteit akarja valaminő népnevelő szervezetté kiszélesíteni. Azonban egész kísérlete mindaddig nem vehető komolyan, ameddig nem felel arra a kérdésre, hogyan gondolja ezt. E gyakorlati kérdésre való válaszolás nélkül következményei nem lehetnek egyebek jelszavaknál, aminthogy műve — bármennyire újszerű is — egy széleskörű tudományos „irány“: a jelszopedagógia képv. elője.

Faragó László.

Willi Schneider: Unterrichtsführung im gruppenunterrichtlichen Verfahren.
Weimar, 1937. Verlag H. Böhlau. 116 l.

Mióta a neveléstudomány önállóvá lett, mindig ébren volt a nevelés munkájának keretein belül a sajátos jogú és sajátos módú eljárások kutatása. E kutatás célja a valóság jelenségeinek rögzítése, rendezése, lehetőleg önmagukból való megértése és magyarázása. A jénai egyetem gyakorlóiskolájában már

1924-ben megkezdtek a pedagógiai tények kutatását. W. Schneidernek előtűnik levő könyve is ilyen tárgyat dolgoz föl. Föltárja, hogy milyen változatos és sokféle, milyen széleskörű és felelősségteljes a tanító tevékenysége az új oktatási rend iskoláiban. Adatainak feldolgozásával hozzájárult ahhoz, hogy a tanító magasabbrendű hivatása élesebb, de egyúttal kedvezőbb világításban tűnjék föl és mindjobban méltányoltassék népnevelő és népművelő jelentőségében.

A megváltozott pedagógiai felfogás mai lélektani és szociológiai viszonylatokat tár föl, így tehát érthető, hogy az iskola világának minden vonatkozásban új pszichológiája és szociológiája fejlődött ki. Ebbe kíván szerzőnk könyve is bepillantani. Feladata az, hogy pontosan leírja és megmagyarázza a tanító munkásságát a jénai terv (Jena-Plan) szerint működő kísérleti népiskola csoporttanítási rendjének felső csoportjában. A Jena-Plan lényegét a régi iskolával szemben azok a Petersen Péter irataiban megokolt alapvető külső változások teszik, melyek a régi osztályszerű beosztást megszüntetik az iskolában, átváltják az osztálybeosztást „alapsoportokra“ (Stammgruppen) és mellőzik a „darabokra tépett óratervet“ (Fetzenstundenplan). A jénai kísérleti iskola a régi iskola 3—3 osztályát külön csoportokban egyesíti: az 1—3. évfolyamot alsó csoporttá, a 4—6. évfolyamot középső csoporttá, a 6—8. évfolyamot felső csoporttá kapcsolja össze s a 8—10. évfolyamot külön ifjúsági csoporttá alakítja. Látható azonban e megjelölésből, hogy a beosztás nem merev, átmenetek lehetségesek. Különleges körülmények között a gyermek korábban vagy később juthat a következő csoportba. Ifjúsági csoport csak a 10 évfolyamos iskolákban van. A föllépés a következő csoportba nem bizonyítvány alapján történik, mely egyoldalúan csak az értelmi képességeket veszi figyelembe, hanem a gyermek általános fejlődési fokának megítélése alapján. Pl. számtanban, nyelvtanban egyesek, ha egyébként eléggé érettek a felső csoportra, abba kerülnek, de vannak viszont olyanok, kik alsóbb színvonalú számtani, nyelvtani tanfolyamban vesznek részt együtt más csoportbeliekkel, kiknek ugyanaz a színvonaluk e tárgyakban.

Második sajátossága a Jena-Plannak, hogy mellőzi a régifajta órarendet, mely a tárgyak állandó változásával nyugtalanságot visz be az iskolai életbe s nyugodt, eredményes folyását zavarja. Pl. a felső csoport órarendje 1934-ben, amikor szerzőnk a jénai egyetem kísérleti iskolájában vizsgálódásait végezte, az volt, hogy heti 4 napon át délelőtt a reggeli egyórai számtani vagy nyelvtani vagy más, pl. történeti, földrajzi, rajzolás tanfolyam után 95 percig csoportmunka folyt, mely az előbb említett tanfolyamokon szerzett készségek alkalmazásával foglalkozott. A csoportmunkába keret gyanánt hosszabb időre szóló tárgyi feladatot állítottak be, pl. a szerzőnktől tanulmányozott 1934. évi felső csoportban a világháború és a mai napig terjedő, háború utáni időszak volt keretként kijelölve. Ebből a gyermekek egy részlettémát terveztek ki s tanítójukkal együtt anyagot gyűjtöttek hozzá könyvekből, térképekből, folyóiratokból, újságcikkekből. A tanító megvizsgálta az anyagot alkalmassága szempontjából és amit jónak talált, azt a gyermekeknek rendelkezésére bocsátotta. A gyermekek azután szabadon és önállóan dolgoztak, kölcsönösen segí-

tették és támogatták egymást. Ugy dolgoztak az iskolateremben, ahogy jól esett nekik, természetesen a tanító pedagógiai belátásának keretein belül.

Mindez persze megváltoztatja az iskolaterem külső képét is. A padok sorát különféle s könnyen elmozdítható asztalok foglalják el. A tanterem szinte iskolai otthonukká lesz a gyermekeknek és egészen szabadon mozognak benne. (Részben ilyen a szervezete és eljárása a budapesti Domokosné-féle „Új iskolának“ is.)

A jénai iskola ilyen természetű felső csoportjának hely és személyek szerinti leírását s az ott folyó munka megfigyelésén alapuló jegyzőkönyvek tartalmi feldolgozását kapjuk W. Schneider könyvében négy napon át szinte pillanatról-pillanatra filmszerűen fölvevett megfigyelések szerint. Végül összeállítja a tanítónő tevékenységét, kifejti a megállapított tevékenység értelmét és jelentőségét, figyelembe veszi a tanítónő idevágó jelentéseit és a jegyzőkönyvben nem szereplő tevékenység adatait. S megelégszik befejezésül annak megállapításával, hogy célját elérte, mert megrajzolta az iskola felső csoportjában a Jena-Plan értelmében működő tanítónő tevékenysége egy részletének hű képét s ezzel adalékot nyújtott a pedagógiai ténykutatáshoz, és bemutatta az új iskola munkájának lényege gyanánt a tanítónak lehető háttérben maradását, a gyermeknek saját egyénisége szerinti önállóságra nevelését és a valódi közös munka közepette jelentkező tevékenységnek megerősítését.

Érdekes, de nehéz munka ez. De vajjon biztosabban célra vezet-e az eddigi eljárási módoknál?

Gyulai Agost.

VEGYES.

Szülőtípusok. *La typologie est en marche...* a típusok valóban divatba jöttek, a típuskultusz terjed, a vele kapcsolatos karakterológiának nagy keletje van. Hallottuk és élveztük az eleven, pezsgő élet után mintázott, leszűrt tanuló- és tanártípusokat, de várjuk a szülőtípusokat, mert a nevelés-oktatás problémájában a tanuló, tanító-tanár (iskola) és szülő hármassága összefüggő, osztatlan egészet alkot, amelynek mindegyik része kihat a másik kettőre is. Az eredő hatás mind a három tényezőnek globális együttműködéséből, kölcsönhatásából támad: a szülőnek állásfoglalása az iskolával szemben a gyermekén keresztül történik (rendesen aszerint, hogy az jó vagy rossz tanuló) és visszahat magára a gyermekre is. Ám a szülőtípusokkal, mint nyomban látni fogjuk, mennyiség és minőség dolgában nehezebben birkózhatunk meg, mint amazokkal. Már eleve számolni kell ugyanis a szülő fogalmának kettősségével: az anya és az apa állásfoglalásával, amely lehet egyetértő vagy egyenetlenkedő (ez utóbbi valóságos sírásója a fiatal léleknek). Az osztályozást ezután még két, egymásba átnyúló elvi szempont nehezíti meg: egyrészt a szülők társadalmi s gazdasági helyzete, másrészt a másik két tényezővel szemben tanúsított értelmi magatartás, mint összalkatuknak kisugárzása, megnyilatkozása. Amazt illetőleg vannak a) földművelő és napszámos, b) kisiparos és kiskereskedő, c) középosztálybeli és tisztviselői, d) nagyiparos, nagykereskedő és tőkés, e) felső körbeli (arisztokrata) szülők. A kép-